

ar nosaukumu "Archeologiniai tyrinejimai Lietuvoje" (2011. gada rudenī publicēts 2010. gada arheoloģisko pētījumu galveno rezultātu apkopojums).

Profesors atzina, ka beidzamajos gados Lietuvā (līdzīgi kā Latvijā) strauji pieaudzis komercizrakumu skaits, kas saistīts ar pazemes komunikāciju izbūvi un ēku remontiem pilsētās un citās apdzīvotajās vietās. Diemžēl liela daļa no šiem darbiem dod maz vērtīga materiāla arheoloģijas zinātnes tālākai attīstībai. Katru gadu Lietuvā veic vairāk nekā pusotru simtu arheoloģisku pētījumu, bet lielākoties tie ir nelieli un īslaicīgi aizsardzības izrakumi viduslaiku, jauno un jaunāko laiku objektos. Turpretī gandrīz vairs nav dabūjams valsts finansēts atbalsts zinātnisku izrakumu veikšanai senāko periodu pieminekļos.

Referāta otrajā daļā prof. Mihelberts prezentēja savu jaunāko grāmatu (Paalksnių archeologijos paminklai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011. 244 p.: il.). Tajā apkopoti galvenie rezultāti no autora vadībā 1993.–1999. gadā veiktajiem izrakumiem Lietuvas rietumdaļā Kelmės rajonā situētajos Paalkšņu arheoloģiskajos pieminekļos – Romas laika uzkalniņu kapulaukā, vēlā dzelzs laikmeta ugunsapbedījumos un skeletkapos, kā arī 14.–15. gs. viduslaiku kapsētā. Prof. Mihelberta pētījumu galvenās atziņas labi ilustrēja daudzu interesantu atradumu digitāli attēli. Referātu nobeidzot, prof. Mihelberts 20 savas monogrāfijas eksemplārus dāvināja Latvijas vadošajiem arheologiem, kā arī Latvijas vēstures institūta bibliotēkai. Jācer, ka Latvijas senākās vēstures pētnieku tikšanās ar Lietuvas vadošo arheologu veicinās kaimiņzemju zinātnieku turpmāku sadarbību un ciešākus savstarpējus kontaktus.

Ieva Ose

DESMITO REIZI PASNIEGTA "RĪGAS BALVA"

2011. gada "Rīgas balvu" ar nelielu nokavēšanos pasniedza šī gada 27. janvārī. Desmitās – apaļās jubilejas ceremonija notika Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja Kolonnu zālē. Balva piešķirta trīs nominācijās: "Par Rīgas identitātes veidošanu", "Par zinātnisko darbību Rīgā" un "Par inovatīvo darbību Rīgā".

Ekspertu komisija, piešķirot balvas, ņēma vērā arī vairākas svarīgas jubilejas, kas tika atzīmētas 2011. gadā. Tā sakarā ar Rīgas (1201) 810. jubileju un 800 gadiem, kopš Rīgā kalta pirmā monēta (1211), "Rīgas balva" tika piešķirta māksliniekam Laimonim Šēnbergam – par Rīgas 800 gadu jubilejai veltītu un ar pilsētas vēsturi saistītu monētu sēriju. Daudz cildinošu vārdu māksliniekam veltīja Latvijas Banka: "Astoņās monētās tika parādīts pilsētas mūžs, izmantojot katram gadsimtam raksturīgus sižetus un Rīgas ģerboni tā vēsturiskajā attīstībā. Laimonis Šēnbergs radīja pirmās monētu skices un ierosināja tolaik monētu mākslā un kalšanas tehnoloģijā vēl neizmantotu risinājumu – ideju izcelt ar tehnoloģiski sarežģīta divpakāpju matējuma palīdzību. Mākslinieks organizēja monētu grafiskā risinājuma izstrādi un modeļu

veidošanas procesu, vadīja sarunas ar kaltuvēm par tehnisko izpildījumu. Laimonis Šēnbergs pats ir arī visu sērijas "Rīgai 800" monētu aversu grafisko risinājumu autors." Monētas laistas klajā no 1996. līdz 1998. gadam vairāk nekā 40 tūkstošos eksemplāru un ir visas pasaules monētu kolekcionāru un mākslas cienītāju iekāres objekts, tā popularizēdamas Rīgas tēlu tēlu ārpus tās robežām.

2011. gadā 800 gadus atzīmēja Rīgas Doms, to pazīst katrs, kurš viesojies Rīgā, apmeklējis koncertus Domā vai arī tikai lasījis par Rīgas arhitektūru. Daudz cienītāju ir arī Rīgas Doma kora skolas zēnu korim, kuru izveidojis un vada ilggadējs zēnu koru kustības entuziasts, pareizāk teikt – fanātiķis, daudzu vispārējo latviešu dziesmu un deju svētku un Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku virsdiriģents Jānis Ērenštreits. Arī viņš apbalvots nominācijā "Par Rīgas identitātes veidošanu".

LU Latvijas vēstures institūta pētniece Dr. hist. Margarita Barzdeviča uzrakstījusi monogrāfiju "Rīga zviedru laika kartēs un plānos. 1621–1710". To 2011. gadā klajā laidis Latvijas vēstures institūta apgāds. Darbā izmantoti 1621.–1710. gada Rīgas pilsētas un tās apkārtnes kartogrāfiskie attēli, kas glabājas dažādos arhīvos, muzejos un bibliotēkās ne tikai Latvijā (Latvijas Valsts vēstures arhīvā, Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā, Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā), bet arī Zviedrijā (Kara arhīvā *Krigsarkivet* un Valsts arhīvā *Riksarkivet*) un Vācijā (Saksijas Galvenajā valsts arhīvā un Ģenerālajā zemes arhīvā Karlsruheē). Tā teikts Latvijas vēstures institūta rakstītajā ieteikumā, uzsverot autorei sniegto bagātīgo informāciju par Rīgas un priekšpilsētu nocietinājumu sistēmu, Rīgas un tuvākās apkārtnes iedalījumu gruntsgabalos, īpaši no 17. gs. otrās puses. Darbā redzams, kā tikusi modernizēta nocietinājumu sistēma un kā tas ietekmējis Rīgas pilsētas un priekšpilsētu teritoriālo izaugsmi un pilsētvides veidošanos. "Rīgas balvas" žūrijas komisija vienprātīgi atzina Margaritu Barzdeviču par "Rīgas balvas" cienīgu nominācijā "Par zinātnisko darbību".

Apbrīnojami ilggadējs un sieviešu iecienīts ir parfimērijas un kosmētikas ražotājs "Dzintars". Laika pārbaudi nav izturējuši tik daudzi kādreiz slaveni Latvijas uzņēmumi, bet "Dzintars", pateicoties inovatīvajai pieejai, kas pilnībā atbilst pasaulē modernās organiskās kosmētikas ražošanas prasībām un filozofijai (to apliecina Francijas organisko produktu novērtēšanas organizācijas ECOCERT izsniegtais sertifikāts), ir spējis iet līdzī laimam, turklāt ne jau vilkties laika astē, bet atrasties pirmajās rindās. 2007. gadā "Dzintars" saņēma ANO dibinātās Vispasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) godalgu inovatīviem uzņēmumiem par vairāk nekā 100 saņemtiem patentiem. A/s "Dzintars" vadītājam Iljam Gerčikovam – "Rīgas balva" par inovatīvo darbību.

"Rīgas balvas" pasniegšanas ceremonijā tika nolīdzināts kāds parāds – pasniegts Goda diploms LU Latvijas vēstures institūtam un LU Akadēmiskajai bibliotēkai par monumentālā Rīgas kultūrvēstures pieminekļa – J. K. Broces krājuma "Zīmējumi un apraksti" (I–IV, 1992–2007) sagatavošanu un izdošanu. Kā teica žūrijas komisijas priekšsēdētājs akadēmiķis Jānis Stradiņš, vairāki no šī grandiozā darba veicējiem diemžēl jau ir aizsaulē.

Goda diploms 2011. gadā piešķirts 1. Rīgas Valsts ģimnāzijai – par izciliem nopelniem izglītības jomā, kā arī sakarā ar tās tālā (nosacītā) priekšteča – Rīgas Domskolas dibināšanas (1211) 800 gadiem. Diez vai ir iespējams izveidot kādu reģistru, kur būtu uzskaitīti visi tās beidzēji, bet slavenu vārdu tajā netrūktu gan zinātnes, gan mākslas, gan tautsaimniecības jomās.

2011. gada laureāti pelnīto atzinību saņēmuši. Taču arī iepriekšējo gadu laureātu vidū bijis ne mazums vēsturnieku, kuru darbs veltīts Rīgai.

2002. gada 22. novembrī Rīgā, Vāgnera zālē, pirmo reizi tika pasniegta Latvijas Zinātņu akadēmijas, Rīgas domes un Biznesa augstskolas “Turība” iedibinātā “Rīgas balva” “par nozīmīgāko zinātnisko pētījumu Rīgas vēsturē un kultūrvēsturē, etnogrāfijā, demogrāfijā un etnisko attiecību izpētē, ģeogrāfijā, ekoloģijā un citās nozarēs, kas saistītas ar Rīgas attīstību”, – tā rakstīts nolikumā. Balvu saņēma LZA īstenais loceklis RTU profesors Jānis Krastiņš par Rīgas arhitektūras mantojuma pētišanu un popularizēšanu, kā arī Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja ilggadējā direktore Klāra Radziņa un muzeja arheoloģijas nodaļas vadītājs Andris Celmiņš. Veicināšanas balva, sadalot to divās daļās, tika pasniegta Viktorijai Bebrei – par pētījumiem Rīgas sadzīves vēsturē un Robertam Spīrgim – par Rīgas Rātslaukuma arheoloģisko izpēti. Balvu pasniegšanu kuplīnāja balvas devēju organizāciju pirmo personu uzrunas, laureātu izvērsti ziņojumi, koncerts un goda mielasts. Tā tika iedibināta tradīcija piešķirt ikgadējam pasākumam atbilstošu sabiedrisko nozīmīgumu un svinīgumu.

2003. gadā Vāgnera zālē “Rīgas balvu” pasniedza jau otro gadu. Laureāti – akadēmiķis Andris Caune, toreizējais LZA korespondētājloceklis, tagad akadēmiķis Ojārs Spārītis un LZA goda doktors Ojārs Zanders. Parādījās arī citas nozares – par ieguldījumu jauno finanšu speciālistu sagatavošanā un nozares attīstības veicināšanā Latvijā “Rīgas balvu” saņēma Rīgas Banku augstskolas rektora v.i. Ugis Zālītis.

2004. gadā suminājām akadēmiķi Jāni Stradiņu, dendrochronologu Māri Zundi, fotogrāfu Leonu Balodi un LU ekonomikas profesori Lūciju Kavali – šajā nominācijā balvu kopš iepriekšējā gada par devumu Rīgas ekonomikas attīstībā piešķīra *Hansabank* (tagad – *Swedbank*). Jauninājums – ar “Rīgas balvas” Zelta diplomu tika godināta aizsaulē aizgājušā LZA ārzemju locekļa un mecenāta Dītriha Andreja Lēbera piemiņa.

2005. gadā ļoti prominents laureātu saraksts – Valsts prezidente akadēmiķe Vaira Viķe-Freiberga jaunā nominācijā – par īpašiem nopelniem Rīgas prestiža celšanā ārpus Latvijas, visā pasaulē, uzņēmējs Juris Savickis – par zinātnes un pilsētas mecenātismu. Pārstāvētas arī tradicionālās zinātnes nozares: arhitektūras vēsturnieks Andrejs Holcmanis – par Rīgas arhitektūras un pilsētbūvniecības pētījumiem, LZA korespondētājloceklis Andris Viksna – par kaijveidīgo putnu koloniju pētījumiem Rīgā, akadēmiķis Jānis Bērziņš – par pētījumiem Rīgas strādniecības vēsturē 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā.

2006. gadā “Rīgas balvu” pasniedza arhitektūras vecmeistaram LZA goda loceklim Vaidelotim Apsītim, kā arī akadēmiķim Jurim Ekmanim – par devumu fizikas un enerģētikas zinātnē un Rīgas siltumapgādes sistēmas attīstībā, akadēmiķim Ivaram Knētam – par devumu biomehānikas zinātnē

un inženierzinātņu speciālistu sagatavošanā, LZA goda loceklim Valdim Jākobsonam – par devumu zinātnes mecenātismā un farmācijas tradīciju kopšanā. Parādījās nominācija “Par inovatīvu darbību”. Te balva tika SIA BIOSAN. Pie balvas tika arī tēlnieks Genādijs Stepanovs – “Rīgas balvas” statuetes “Rīgas kaija” un tās palielinātā varianta Rīgas kanāla apstādījumos autors. Šī nominācija nosaukta – “Par devumu Rīgas kultūrvides veidošanā restaurācijas un tēlniecības nozarē”. Ceremonija notika Rīgas Latviešu biedrības nama Zelta zālē.

2007. gadā balvas pasniegšanas ceremonija pārvietojās uz Latvijas Akadēmisko bibliotēku. “Turība” nu jau krietnu laiku kā transformējusies par Rīgas balvas biedrību. Laureāti – akadēmiķe arheoloģe Ieva Ose – par pētījumiem Rīgas arheoloģijā un it īpaši Daugavgrīvas cietoksnī, LZA goda loceklis tēlnieks Andrejs Vārpa, daudzu Rīgā uzstādītu pieminekļu autors, fotogrāfs Vilhelms Mihailovskis – par Rīgas radošo personu portretēšanu. Par inovācijām pasniegtas pat divas balvas – Rīgas Tehnoloģiskā centra vadītājam Jānim Stabulniekam un arhitektei Zaigai Gailei – par inovatīvu pieeju Rīgas kultūrvides atjaunošanā un arhitektūras renovācijā.

2008. gadā “Rīgas balvas” pasniegšanas ceremonija atgriezās Rīgas Latviešu biedrībā. Balvu un statueti saņēma akadēmiķis Elmārs Grēns – starptautiski atzīta autoritāte, Rīgas skolas izveidotājs ģēnu pētniecībā, Juris Indāns – ilggadējs Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja, Latvijas *skansena* direktors, AS “Sidrabe” – augsto tehnoloģiju centrs ar nopelniem eksportprodukcijas ražošanā, uzņēmējs un mecenāts Jevgenijs Gombergs – par sabiedrībā visai pretrunīgi vērtētu Krievijas impērijas laika pieminekļu restaurāciju (pieminekļi Barklajam de Tolli Esplanādē, Pētera I pieminekļa kopija, uzstādīta paša īpašumā “Teikas nami”, marķīza Pauluči piemiņas akmens Vērmaņdārzā), kā arī par mazāk zināmo faktu – Lāčplēša skulptūras atjaunošanu Saeimas nama fasādē. *Swedbank* pasniedza savu balvu starptautisko izstāžu rīkotājsabiedrībai *BTI*.

2009. gada 27. novembrī Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja Kolonnu zālē “Rīgas balvu” pasniedza LZA goda loceklim tēlniekam Indulim Rankam, kā arī vēsturniekam un publicistam Arturam Heniņam. Balva par inovatīvo darbību tika RTU tālmācības centra izveidotājam un vadītājam fizikas doktoram Atim Kapeniekam un sabiedrībā plaši pazīstamajam “Lido” Ķirsonam. (Diemžēl “Rīgas balva” neglāba Ķirsona kungu no vēlākajām krīzes izraisītajām nepatīkšanām.)

2010. gadā “Rīgas balvu” pasniedza deviņi reizi, un tās pasniegšanas ceremonija notika Mazajā ģildē. Balva tika piešķirta latviešu prozas grandam Zigmondam Skujiņam. Inovatora balvu saņēma akadēmiķis Ivars Kalviņš – par visiem viņa daudzskaitlīgajiem nopelniem jaunu zaļu, tostarp mildronāta, radīšanā, Organiskās sintēzes institūta vadīšanā un donkihotiskajā cīņā par zinātnes finansēšanu un atbalstu inovatīvai darbībai. Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs tika apbalvots kolektīvi. Nominācijā “Attīstība” balva tika Biznesa augstskolai “Turība”.